

**Några blad ur djurens lidandes
historia.**

Av

SELIM RÖDLIN

HELSINGFORS 1932.
ERNST INGELIUS BOKTRYCKERI

Några blad ur djurens lidandes historia.

Så långt historien går tillbaka har en viss fiendskap rått emellan människan och djuren. Stenåldersmänniskan dödade djur huvudsakligast för att stilla magens krav, men skinnet av fyrfotad djur tillvaratogs även för att lämna stoff till kläder. Till följd av urfolkens primitiva utrustning var kampen icke så ojämn som i våra dagar. Man kan utan överdrift säga, att människan under de senaste hundra åren exploaterat djurvärlden på ett sätt, som gör att detta kapitel i civilisationens historia är ett av de mörkaste, man kan läsa. Visserligen dödade stenåldersmänniskan stundom djur för annat ändamål än stillandet av magens krav, men någon masslakt förekom icke.

Ehuru ull, silke, bomull, lin m.m. lämna fullt tillfredställande stoff till kläder, älskar mången att skruda sig i pälsverk av så sparsamt förekommande djurarter, att, om en effektiv fridlysning icke mellankommer, de snart äro ett minne blott. Utan betänkande underblåser civilisationen detta utrotande av sällsynta pälsdjur, oaktat lamm, kaniner, föl, rävar, som numera äro farmdjur, ävensom bisamrättor m.fl. lämna stoff till fullt effektiva vinterplagg. Men sådana skinn äro kantänka icke tillräckligt fina, ehuru den nutida, högtupptrivna tekniken av dessa skinn bereder de vackraste pälsverk. Det är rent beklämmande att se, vart detta oförnuftiga lyxbegär leder. Redan äro havsuttern, mården (åtminstone i våra skogar), bävern, sobeln, m.fl. så gott som utrotade och sjöbjörnen, som lämnar det pälsverk, som kallas «äktä sälskinn» är sannolikt inom kort ett minne blott.

För övrigt tror jag, att högst få av den eleganta världen, som skrudar sig i dyrbara pälsverk, vet varifrån de skinn härstamma, som de svepa om sig, för att skydda sig mot vintervindarnas arga bett. Vad är t.ex. opossum,

sälbisam, astrakan, persian, elektrisk kanin, o.s.v. för att nämna blott några namn? Innan jag låter ridån gå upp för det blodiga drama, varom rubriken här ovan antyder, vill jag dröja en kort stund vid pälsverk.

De väckraste och värdefullaste skinnen fås naturligtvis från de kalla trakterna, där de måste sökas under stora vedermödor och besvär. Därmed är dock icke sagt, att icke rätt värdefulla skinn även fås från sydligare trakter. Skinnen kunna indelas i tre stora huvudgrupper:

1) sådana, som bäras i naturligt tillstånd ss. sobel, havsutter, hermelin, mård, bäver, chinchilla, rävm, ekorre (gråverk) m.fl.

2) sådana, som underkastas förädling beträffande färg och glans ss. breitschwanz, persian m.fl.

3) sådana, som användas för imitering av andra skinn, i främsta rummet kanin.

I förhållande till sin storlek är sobelskinnet måhända det kostbaraste. Ehuru djuret är blott 35 cm. långt, betalades tidigare för ett gott sobelskinn i oberett tillstånd ända till Fmk. 1,400:—¹⁾. Sobeln var för några årtionden sedan rätt allmän i Sibirien från Ural till Stilla havet. En liten stam finnes även i N. Amerika, där den måhända kan hålla sig ännu en tid, ty i Sibirien är den redan praktiskt taget utrotad. Sobelns päls är antingen brungul eller rödgul, med något mörkare fält längs ryggen. Stundom stöter pälsen i blågrått. Skinnen är bäst i okt.—jan. och då förföljes sobeln på alla upptänkliga sätt. Snaror gillras överallt, där den anses vistas. Nära bosättning är den redan totalt utrotad, varför fångstmännen äro tvungna att i avlägsna skogar uppsöka djuret med hundar, som snarast möjligt driva det i träd. Från träden skakas sobeln ned i utlagda nät och klubbas, för att skinnen icke skall skadas. Stundom måste trädes fällas, då skakning icke är möjlig. År 1913 hade sobelstammen i Si-

¹⁾ Alla prisuppgifter hänföra sig till tiden före världskriget, innan de ekonomiska värdena lades om.

birien decimerats till den grad, att djuret fridlystes för tre år, men världskriget suspenderade alla skyddslagar och nu är sobeln åter fågelfri. Dess saga är snart nog all.

Samma öde har drabbat *mården*, som knappast mera kan räknas till vår fauna och *stora vesslan* (hermelin) är på god väg att göra den sällskap. Vad hermelinskinnet beträffar, är det icke så värdefullt, som många tror. Det har kommit i ropet huvudsakligast genom att det förunnats äran att förhöja kungamaktens glans vid krönings tillfällen. Nämnas må, att detta skinn betydligt steg i värde vid tiden för Edvard VII:s kröning.

Om man utgår från skinnets absoluta värde och icke från dess relativa, torde det dyraste skinn i detta nu fås av *svarträven*, som ytterst sparsamt förekommer endast i det nordligaste Kanada. I prisläge därefter kommer *havsuttern* — men härom senare.

Av skinn, som undergå färgning eller rättare glansbehandling, må nämnas *breitschwanz* och *persian*, som fås av astrakanfåret, vars hemort är Caraculldistriktet vid Oxus stränder. Breitschwanzpälsverket fås av ofödda lamm av en viss art av astrakanfåret. Håren äro raka och glänsande svarta. Persian-pälsverket (krimskinn) fås av en annan art av astrakanfåret, vars lamm födas hel svarta, med en silkeslen, till täta lockar sammanrullad ull. Härvid är att märka, att lockarna på tionde dagen efter födelsen räta ut sig och antaga en gråaktig färg, varför lammen måste slaktas då de äro 5 högst 8 dagar gamla, under vilken tid de måste strängt avhållas från all växtföda, ty i annat fall får pälsen ett schaskigt utseende och nedgår i värde.

Huru det pälsverk, som fås av *stinkdjuret* (Mephitis), fått namnet *skunk* är svårt att förstå, då skunkdjuren (Viverridae) knappast lämna någon tribut till pälshandeln. Måhända är *namnet* avskräckande. Det vore kanske litet för prosaiskt, om en skönhet skulle bära skinn av ett stinkdjur på sina välformade skuldror.

Myskråttan är en liten gnagare, som förekommer allmänt i N. Amerika. Den fångas i stora mängder ej allenast för skinnets utan även för köttets skull. Detta ätes gärna i tredje klassens restauranger i New York under benämningen «swamp rabbit». — Sedan myskråttans skinn befriats från de fula stickelhåren, färgats och klippts jämt, går det i handeln under namn av *sälbisam*.

I Syd Amerika, från Peru ned till Patagonien, lever en gnagare av en utters storlek näml. *sumpbävern*, vars bukskinn är betäckt med en tät, kort ull. Detta pälsverk går i handeln under namn av *nutria*, som avser att vara en imitation av bäver.

Chinchilla är ett litet, graciöst djur, som står ekorren nära. I den neotropiska regionen uppträder den stundom i stora kolonier. Nalkas man försiktigt en sådan koloni, komma de täcka djuren helt nära, nyfiket betraktande den främmande. Men skrämmer man djuren, försvinna de liksom genom ett trollslag, varvid de med förvånansvärd snabbhet springa t.o.m. uppför lodräta bergväggar. Chinchillans päls, som är gråaktig med ett mörkare band på ryggen, bäres i naturligt tillstånd.

Av *opossum*, vars skinn ofta får tienstgöra som material vid imitationer, finnes tvenne olika arter. Den ena lever i Australien och tillhör pungdjurens familj. Dess skinn användes ofta till imitation av «skunk». I Amerika lever ett annat slag av opossum, som närmast liknar en råtta och vars kött anses vara så pass läckert, att det äts t.o.m. av Mr. Taft. Djuret är så «full i fan» att det låtsas vara dött, om man plötsligt överraskar och t.o.m. rätt omilt behandlar detsamma, men vänd ryggen till och djuret är försvunnet. I Amerika är uttrycket «to play possum» liktydigt med: «spela dumbom». Detta skinn bäres vanligen i naturligt tillstånd.

Kaninskinnsindustrin är huvudsakligast fransk. I Frankrike förvandlas årligen mer än 100 miljoner kaninskinn till de vackraste pälsverk. Beredning och färgning av kaninskinn är en invecklad procedur, som här ej ens

närmelsevis kan behandlas. Här må dock nämnas, att man, innan tekniken nått sin nutida fulländning, på elektrisk väg brände bort de sträva och borstiga stickelhåren. Ett så behandlat pälsverk går i handeln under namn av *elektrisk kanin*. Av kaninskin beredes numera fina «sälskinn» och en myckenhet andra propra pälsverk.

Efter denna summariska och kortfattade pälsbetraktelse vill jag i det följande omnämna några djurarter, som hårdast varit utsatta för människans förföljelse. Det kan ej bli tal om att räkna upp alla de svåra försyndelser skapelsens krona begått gentemot djuren, ty ämnet är tyvärr outtömligt, utan vill jag nämna blott enstaka episoder från detta blodiga drama.

Havsuttern (*Latax lutris*) är på sätt och vis det intressantaste av alla nulevande däggdjur i det den visar oss en övergångsform av ett landdjur och ett havsdjur. Dels påminner den i vissa detaljer om en utter, medan vissa likheter med sälar tillåter oss att förvexla den med säldjur. I sin omvandling till havsdjur har den icke hunnit längre än att blott bakfötterna äro omvandlade till veritabla simredskap. Havsuttern är större än den europeiska uttern och når som fullvuxen en längd av 1 1/2 met. räknat från nosen till svansroten. Vikten kan uppgå till 30 à 40 kilo. Pälsen är mycket tät bestående av en fin bottenull med några glest instuckna stickelhår, som avlägsnas innan pälsverket går ut i handeln. Färgen är hos utvuxna djur glänsande svart, medan den hos ungdomar stöter i brunt. Det egendomliga med havsutterns skinn är, att det verkar som om det vore alldeles för stort tilltaget. Det hänger löst omkring djuret i påsar och veck ungefär som huden på en hundvalp.

Havsuttern hör hemma i Berings-hav, måhända den mest ogästvänliga trakt på jorden. Om denna trakt säger Elliot: «Det är en trakt så ohygglig, så obarmhärtigt piskad av vind och vågor, snö och regn och så ständigt dimhölj, att den gode biskop Veniaminow, då han först kom till infödningarna på de aleutiska öarna, befalldes att

kapitlet om helvetet skulle utstrykas ur kyrkans bönbok, emedan dessa människor hade tillräckligt av detsamma här på jorden.»

Vad värdet av ett havsutterskinn beträffar, varierar det naturligtvis beroende på kvaliteten. Tidigare kunde ett prima havsutterskinn betinga sig ett pris av ända till Fmk. 6,000:—. Under sådana omständigheter bör man ej förvåna sig om ett formligt utrotningskrig mot detta djur snart tog vid. De första djuren fälldes i medlet av förra århundradet av några ryska pälsjägare, som funnit en koloni vid stränderna av Kamtschatka. Skinnen såldes under namn av kamtschatka-bäver vilket namn delvis ännu håller i sig. Stundom kallas djuret kamtschatka-utter, men det är varken en utter eller en bäver utan ett slags sjölejon.

Från Kamtschatka trängde fångstmännen småningom vidare och funno stora havsutterkolonier vid stränderna av Aleuterna och Alaskas kuster. Och nu vidtog det stora blodbadet. I förbigående må nämnas, att Bering och Steller jämte deras män under sin bekanta övervintring på en liten ö (ön fick namnet Berings-ö) nedlade ej mindre än 700 havsuttrar.

Snart vaknade även infödingarnas vinningslystnad. Jakten bedrevs synnerligen raffinerat. Med mindre seglare fördes fångstmännen ut till jaktområdet, där de överflyttade i medhavda bikardor, ett slags små kajaker, avsedda att bära två man. När sjögången ej var för stark, begav sig en flottilj på 20 à 30 bikardor ut på spaning efter havsutter. I den bikarda, där man fått syn på ett djur, höjdes en åra till tecken på upptäckten. I ilande fart slog de andra en ring omkring det ställe, där havsuttern setts dyka. Nästa ring slogs kring nästa neddykning o.s.v. tills djuret var så utmattat, att det kunde nås med spjut. Då fångstterminen ofta sträckte sig över en tid av tre månader, kan man förstå att reviret var tomt vid jaktterminens slut.

Vid starka nordliga stormar drevos mängder av havsuttrar in mot stränderna av Aleuterna. I de rullande och brusande strandbränningarna klubbades och sköts allt, som man kom åt. Denna hänsynslösa förföljelse fortfor i flera år, innan de tre riken, Amerika-Ryssland-England, vilkas intressen stöta ihop uppe vid Beringshav, inskredo, men tyvärr icke för att skydda havsuttern, utan tvärtom. Man uppgjorde en avverkningsplan, som gick ut på, att Amerika fick monolet på ön Pribyloff, med rättighet att avverka 7,500 st. havsuttrar per år. De andra makterna fingo rättighet till något mindre antal. Emellertid gav Amerika åt ett enskilt bolag koncession på avverkningen, vilken koncession dock efter några år indrogs, sedan man fått bevis på, att bolaget årligen överskridit det tillåtna antalet djur för ett värde motsvarande 28 millioner mark. Denna åderlåtning var större än beståndet kunde bära och i våra dagar är det en stor sällsynthet att träffa på ett exemplar av detta värdefulla djur.

* * *

När naturmänniskans sinne för det estetiska småningom började vakna, dödades djur även blott för lusten att skruda sig i vissa djurarters naturliga prydnader. En del djurs härliga tandgarnityr lämnade ypperligt material till halsband och några vackert formade och färgade snäckskal ordnades till mönster på en ung flickas dräkt, som bestod i ett i knappaste mått tilltaget höftförkläde. Från denna anspråkslösa början har kvinnomodet utvecklats sig, detta mod som kostat millioner djur deras liv. Civilisationen har härmed skrivit ett av de mörkaste kapitlen i «naturens bok». Rent beklämmande är det att taga del av den blodiga tragedi, som var en följd av den civiliserade kvinnans begär att smycka sig i allt, som naturen frambragt av prakt och färgglädje inom fågelvärlden.

Långt borta i tropikernas sumpmarker funno prakthägrar och ägrätthägrar en fristad. I träden byggde de sina bon och varje år gav familjelyckan upphov åt en ny

kull, tills kolonin växt ut till några tiotusental individer. Till parningstiden smyckade naturen hägern med de mest underbara, silvervita fjädrar, som i fina knippen utväxte på ryggen. Detta var deras olycka. Kvinnan fordrade, för att ersätta den brist på uppseendeväckande prydnader naturen förmenat henne, en komplettering bestående av den prakt, naturen slösat på hägrarna. Fångstmän i stora skaror uppsökte hägerkolonierna och blodbadet började. Då den vackra fjäderskruden förlorar sitt fräscha utseende sedan ungarne blivit utvuxna, måste dödandet ske medan dessa äro helt små. De gamla fåglarna hade väl kunnat rädsla sig genom flygt, men föräldrakarleken drog dem till bona, varifrån de späda ungarnas klagoljud hördes. Oberoende av om fågeln fallit ned död eller blott vingskjuten, skuros ut bitar från ryggskinnet, där de vackra fjädrarna voro fästade. Sedan överlämnades fåglarna att gå en kvalfull död till möte. Snart voro samtliga gamla fåglar dödade och i den förr så lyckliga fågelkolonin hördes nu endast de hjälplösa, små ungarnas klagoljud, som blevo mattare i den mån krafterna avtogo och slutligen rådde tystnaden allena — — — — —

Men borta i kulturcentra gingo civilisationens damer skrudade i bländvita, vackra fjädrar, oberörda av att priset på varje fjäder utgjordes av en härjad familjelycka.

I mitten av 1600 talet fick naturforskaren Konrad Gessner sig tillsänt ett fågelskinn av så stor färgprakt och utomordentlig skönhet, att han hade svårt att tro, att skinnets verkligen härstammade från en fågel, som ej ens hade fötter. Överbringaren av skinnets visste berätta, att infödingarna kallade fågeln: Manicodiata, «Guds lilla fågel», men var den fångats, visste han ej, ty Nya Guineas i faunistiskt avseende underbara värld var då ännu outforskad. I århundraden gingo sedan underbara sägner om dessa fåglar. Fotlösa som de troddes vara, berörde de aldrig något jordiskt föremål. Högt uppe i etern svä-

vade de, skapade som de voro av ett finare ämne än någon annan fågel. Edens lustgårdar voro deras hem, där de levde av himmelens dagg. Något bo byggde de icke, ty honan ruvade sitt enda ägg i en fördjupning på hanens rygg. På fina vingar svävade fåglarna stundom över vissa trakter av jorden tills de vände åter «till det lyckans och oskuldens förlovade land, om vars förlorade skönhet de förde budskap till Adams och Evas sörjande barn.»

Men forskningen skingrade småningom det sagodunkel, som omspunnit denna mystiska fågel. Forskarenitet hann slutligen fram till Nya Guineas underland och man fick veta, att dessa fåglar icke voro fotlösa, utan tvärtom försedda med stora och fula fötter, som infödingarna omsorgsfullt skuru bort innan skinnets såldes. De antogo att skinnets försäljningsvärde skulle nedgå, om de osköna fötterna följde med. Likaså konstaterade man, att de byggde bo som andra fåglar och levde av frukter och insekter och icke av dagg. Systematikerna ansågo den stå kråkfåglarna nära och gävo den namnet *paradisfågel* (*Paradicea apoda*¹⁾). Numera äro c. 50 arter av paradisfågeln kända häckande huvudsakligast i den australiska regionens papuanska provins med Nya Guinea som centrum för dess utbredning. Ingen annan art torde dock kunna mäta sig i strålände glans och lysande prakt med *apodas* bröllopsklädda hanar. De två mellersta stjärtpenorna äro starkt förlängda och hänga liksom på ett trådliknande skaft, medan några av sidofjädrarna under vingarna vuxit ut till en fin, mjuk orangegul kvast, som kan resas upp och bredas ut, så att den inhöljer hela fågeln i en fin, vacker slöja. Men denna färgprakt blev fågelns olycka.

Damernas hattar måste förses med «paradier» och fjäderhandlarna sände ut sina hantlangare, som i Nya Guinea mobiliserade stora skaror infödingar för att taga

¹⁾ = fotlös.

död på de vackra fåglarna. Dessa häcka i de högsta träden, men detta båtade föga, ty intet hindrade infödingarna att klättra upp i närheten av bona och dolda av ett glest av grenar hopfogat tak, skjuta med pil varje fågel, som kom inom håll, med påföljd att paradisfågeln inom förloppet av några år var mogen att uppmärksammas av djurskyddsrorelsen.

I den officiella redogörelsen för tyska Nya Guineas handel stod före kriget att läsa: «Till den glädjande ökningen av handeln hör också utförsel av paradisfågelskinn; 3270 st, år 1909 till ett värde av Rmk. 65000:—; 4850 st. år 1910 till ett värde av Rmk. 152000:—».

Då man betänker att det en följd av år från paradisfågeln häckningsområde exporterades årligen 40 å 50000 skinn, bör man ej förvåna sig över att många arter nu äro praktiskttaget utrotade.

* * *

Långt ute i Stilla-oceanen ungefär V. N. V. från Honolulu ligger en liten ö benämnd Laysan. Karg och steril som den är, har den icke lockat till bosättning. Men däremot hava stora mängder vittfågel s.s. albatrosser, måsar och tärnor funnit där en fristad. Kull har lagts till kull, tills kolonin räknade något hundratusental individer. I ostörd frid framlevde fåglarna sitt liv på den avlägsna ön, men så ingick året 1909 och under detta slog fågelkolonins ödestimma.

Ryktet om den rikliga fågelförekomsten på Laysan hade omsider nått Honolulu och sagda år beslöt fjäderhandlaren Max Schlemmer att göra pengar av fåglarnas prydliga fjädrar. Sagda herre köpte ett fartyg, påmönstrade ett tjugotal kallblodiga japaner och i största hemlighet avseglade han till Laysan på en tid, då ungarna voro små och föräldrakärleken stor. Och blodbadet vidtog. Man sköt, klubbade och stack allt som liv och anda hade och oberoende därav om fåglarna voro döda eller ej, berövades de på sina vingar och vackraste fjädrar,

medan kropparna, som icke tillvaratogs, lämnades på marken, där de övergingo till förruttelse. I flera månader pågick detta avskyvärda mördande, tills en amerikansk zoolog bosatt i Honolulu av en tillfällighet fick vetskap därom. Zoologen insände en telegrafisk rapport till sin regering, som i största hast avsånde en tullkutter till Laysan. Här möttes manskapet av en fasansfull syn. Överallt lågo döda fågelkroppar spridande en olidlig stank omkring sig. Japanerna tycktes vara oberörda av stanken, men för andra dödliga var den outhärdlig utom för Max Schlemmer, som tyckte att det luktade gott, - det luktade pengar. Tullkutterns besättning gjorde ett hastigt slut på mördandet, som redan kostat över 300000 fåglar livet. Lyckligtvis hann tullkuttern fram i tid för att rädda en liten spillra av den förr så talrika fågelkolonin. Ön blev kort därpå helt fridlyst av President Roosevelt.

Jag kunde sluta här, men den blodiga tavlan bleve ofullständig, om jag underlåte att omnämna tvenne fågelarter, som människan lyckats helt utrota.

På ön Walcheren (Holland) finnes en liten ort, Veere, som gömmer en mystifikation. I det s.k. skottska husets vägg finnes inmurad en sten, som i relief visar bilden av en fågel med inskription: «Inden struys 1561». Ett värre monstrum till fågel skall man ej finna, såvida man ej går tillbaka till juratidens Archeopteryx. Jag undrar högeligen vad läsaren skulle tänka, om han en vacker dag i Runebergs esplanaden skulle möta en fettklimp på c. 25 kilo inlindad i en beklädnad, som liknar fåglarnas och försedd med tvenne fjäderbuskar där vingarna borde sitta och en övernäbb, oformlig och stor som en upp- och nedvänd holländsk träsko, medan i aktern vippar en liten plymstjärt. Säkert skulle läsaren i likhet med förra hembiträdet säga: «det är lögn, sådana djur finns int.» Och häri skulle han hava fullkomligt rätt, sådana djur finnas inte, men de *hava* funnits. Den fågel det här är fråga om bar namnet *dront* och dess dödsruna lyder som följer.

I början av 1500 talet fann portugisaren Gracia Mascarenhas öster om Madagaskar en förut okänd ögrupp, som efter sin upptäckare fick namnet Mascarenerna. Efter ett kort strandhugg lättade Mascarenhas skepp ankar, sedan man konstaterat tillvaron av en förut okänd fågel av stora dimensioner. Emellertid råkade portugisarens upptäckt snart i glömska och den underbara fågeln fick i 90 år ostörd bygga och bo på den mascarenska ögruppen. Men så inföll det för dronten olycksdigra året 1598, då även holländare gjorde strandhugg på den största av öarna näml. Mauritius och nu börjar drontens lidandes historia. Fet och frodig och fullkomligt urståndsatt att försvara sig, blev den ett lätt byte för de besättningsmän, som i den funno ett ypperligt provianteringsobjekt. Två à fyra dronter ansågs förslå till ett middagsmål för en medelstor besättning. Men man behövde proviant även för återresan och då nedgjordes allt, man kom över, däri inbegripna de stora *jättesköldpaddor*, som icke återfunnits på något annat ställe på jorden. Trots denna åderlåtning hade dronten kanske kunnat reda sig, ty vid ett relativt kort besök kunde man ju ej genomleta hela den stora ön, men så företogo sig holländarna att kolonisera ej allenast Mauritius utan även de två andra till gruppen hörande öarna näml. Reunion och Rodriguez, där även dronter funnos. Holländarna, som ingalunda foro skonamt fram, när det gällde dronten, hade bland andra husdjur medfört svin, som begärligt åto drontens både ägg och ungar och det holländarna själva icke hunno döda, det fullföljde deras fyrfota vänner så grundligt, att fransmännen, som från dessa öar i början av 1700 talet fördrevo holländarna, vilka emigrerade till syd Afrika, inte kunde finna ett enda levande exemplar av dronten.

Vetenskapsmännen hade svårt att finna en lämplig plats för dronten i systemet, ty intet intact exemplar fanns att tillgå, endast några skelett och mer eller mindre tillförlitliga plancher. Ögonvittnens berättelser levde visserligen ännu på «folkets munde», men då dessa ögon-

vittnen utgjordes av besättningsmän, som icke ägde någon kännedom om artkaraktärer och dessas rangvärden, voro uppgifterna allt annat än tillförlitliga. På grund av drontens totala avsaknad av flygförmåga uppfattade en del dronten som en pingvin, medan andra ansågo den vara en struts. Märk inskriptionen på stentavlan i Veere: «Inden struys». Man anser nämligen numera, att med den vidunderliga skulpturen avses dronten och att skulptören eller den, som inspirerat denne, tänkt sig dronten som en struts.

Drontens besynnerliga skepnad var emellertid alltför avvikande från strutsarnas, för att den skulle i längden få räkna släktskap med denna förnäma fågel. Till följd av sin skarpt nedböjda övernäbbspets ansågs dronten vara en omvandlad rovfågel och denna rangplats fick den behålla mer än hundra år, tills en ung dansk biolog, Reinhardt, plötsligt förklarade, att dronten var en duva, som stod den på Samoa levande tandduvan nära. Därmed var dess plats i systemet fixerad och namnet fastställdes enligt nomenklaturens finesser till *Raphus cucullatus*¹.

Dronten var endemisk för den mascarenska ögruppen och har aldrig påträffats utanför dessa öar. Varifrån den store djurbeskrivaren Brehm fått för sig, att dronten levat på Madagaskar, -vete fåglarna.

Ända till inemot mitten av förra århundradet levde i de subarktiska trakterna en genom sin storlek imposant alka, näml. *garfågeln* (*Plautus impennis*) påminnande något om den i våra vatten förekommande tordmulen. Garfågeln var emellertid en jätte alka, som mätte i längd något över 80 cm. Näbben var starkt hoptryckt från sidorna och prydd med de för alkfåglarna karakteristiska fårorna. I ett avseende hade garfågeln blivit synnerligen illa utrustad och det var beträffande vingarna, som voro

¹) Detta namn gavs åt den på Mauritius funna arten.

vanskapligt små och då fågeln därjämte saknade luftförande kanaler, var den i total avsaknad av flygförmåga.

I trakterna kring Island kallades garfågeln Brillfugl, på grund av en stor vit fläck på vardera sidan om huvudet. Även benämndes den på vissa trakter Geirfugl. I den isländska arkipelagen finnas många öar med namnet Geirfuglasker, tydande på att garfågeln här varit bofast. I de amerikanska subarktiska regionerna hette garfågeln pingvin. Härvid är att märka, att ordet icke är härlett av det latinska ordet *pinguis*, som betyder fet, utan det är sammansatt av de keltiska orden *pen*, likamed huvud och *gwyn*, som betyder vit. Efter denna kortfattade presentation, må jag gå att tälja garfågeln's sorgliga levnadssaga.

Den individrikaste garfågelkolonin stod att finna i St. Lawrencebukten och kring New Foundland. Dessa trakter voro därjämte rika på fisk och säl och hit samlades fångstmän från olika länder i Europa. I segelfartyg anträdde den långa färden och vid framkomsten voro proviantförråden tömda. Det gällde att skaffa sig livsmedel och den försvarslösa, klumpiga garfågeln blev ett «*gefundenes fressen*». Man klubbade ihjäl allt, man kom åt och, då springandet efter det läckra bytet blev för besvärligt, lade man till vid något av garfågeln bebott skär, varifrån plankor eller segel fördes över till farkosten, varefter manskapet bildade ked och drev fåglarna massvis ned i båten, där slakten vidtog. Då dessa trakter besöktes av ända till 400 fartyg årligen och alla «*provianterade*» på nyssagda sätt, bör man ej förvåna sig över att garfågeln's saga snart var all. Förödelsen var så grundlig, att garfågeln redan år 1839 i «*Synopsis of the birds in North America*» omnämnes «*som en förr sällsynt och tillfällig gäst på bankarna kring New Foundland*».

Men garfågeln var ännu ej helt utrotad. Vid Grönlands sydöstra kust samlades årligen skaror av ungfågel, som var såpass orädd, att den med lätthet lät sig överlistas av människan och grönländaren var minsann inte blötsint av sig. I stora flotiljer nalkades man fågelskoc-

karna, som dök på behörigt avstånd. Nu spridde sig båtarna och då fåglarna kommo upp för att taga luft, förmåddes de genom infernaliska tjut och skrån att omedelbart taga en ny dykning tills de slutligen blevo så utmattade, att grönländaren kunde nå dem med sina pilar. Snart voro de grönländska vattnen befriade från garfåglar.

I de isländska vattnen gick den vilda jakten fram med lika liten skonsamhet. Härtill kom ännu att garfåg-larnas bon plundrades både på ägg och ungar, varhålst man påträffade sådana. Men ett skär — Geirfuglaskeret — skänkte garfågeln långa tider en fristad, dock icke på grund av att isländaren skulle fattats av något medlidande, utan helt enkelt beroende därpå, att skäret var omgivet av farliga klippor och rev och en landning i de skummande bränningarna var ingen leksak. Minnet av talrika olycksfall avhöll fångstmännen från nya besök. Här hade garfågeln möjligen kunnat hålla sig ännu länge, men så inföll det olyckliga året 1830, då ett våldsamt vulkanutbrott på Rejkjanes (Island) helt förstörde garfågelns sista fästa. Ön sjönk i havets djup. Fåglarna överflyttade nu till en annan ö — Eldey-, som var lätt tillgänglig för fångstmännen och nu var garfågelns öde beseglat. Det sista paret - en hane och en hona - dödades på Eldey den 3 juni 1844 och sedan blev det tyst för alltid omkring garfågeln.

Fågelvärlden var en art fattigare och mänskligheten en skamfläck rikare.

kan som boka på befallning av staden. En särskild styrelse
därmed och de tilläggsvis kommande upp till att iakttaga
förordningen de genom iakttaga till goda stads förhållanden
därmed till en utövning till de stadsförhållanden som
utställde till förhållanden kunde utöva med sin plan
Såväl före de förhållanden som utställde till goda stads
förhållanden som utställde till goda stads förhållanden
med till tilläggvis utställde till goda stads förhållanden
tillsammans med planerna både på upp till utställde till goda
man utställde till goda stads förhållanden som utställde till
särskilda utställde till goda stads förhållanden som utställde till
grund av utställde till goda stads förhållanden som utställde till
därmed till goda stads förhållanden som utställde till goda
omgivet av tilläggvis utställde till goda stads förhållanden som
skulle utställde till goda stads förhållanden som utställde till
tilläggvis utställde till goda stads förhållanden som utställde till
Man hade utställde till goda stads förhållanden som utställde till
men utställde till goda stads förhållanden som utställde till
utställde till goda stads förhållanden som utställde till
tilläggvis utställde till goda stads förhållanden som utställde till
överflyttade till goda stads förhållanden som utställde till
tilläggvis utställde till goda stads förhållanden som utställde till
beslutet. Det utställde till goda stads förhållanden som utställde till
på tilläggvis utställde till goda stads förhållanden som utställde till
alltid omkring utställde till goda stads förhållanden som utställde till
tilläggvis utställde till goda stads förhållanden som utställde till
en skriftlig form till goda stads förhållanden som utställde till
tilläggvis utställde till goda stads förhållanden som utställde till
tilläggvis utställde till goda stads förhållanden som utställde till
tilläggvis utställde till goda stads förhållanden som utställde till
tilläggvis utställde till goda stads förhållanden som utställde till
tilläggvis utställde till goda stads förhållanden som utställde till
tilläggvis utställde till goda stads förhållanden som utställde till
tilläggvis utställde till goda stads förhållanden som utställde till
tilläggvis utställde till goda stads förhållanden som utställde till
tilläggvis utställde till goda stads förhållanden som utställde till
tilläggvis utställde till goda stads förhållanden som utställde till

